

АГРАРНЕ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ: СТАН І НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

У статті досліджено особливості сучасного аграрного землекористування в Україні, висвітлено його проблеми, визначено можливі шляхи їх розв'язання.

Проаналізовано фактичну величину посівних площ, валових зборів та врожайності основних сільгоспкультур у регіонах України, проведено групування областей за вказаними характеристиками, здійснено порівняння врожайності в Україні з показниками ТОП-20 країн Європи. Окреслено основні екологічні проблеми, зумовлені аграрним землекористуванням, зокрема масштаби ерозійних процесів і втрат гумусу в орних землях України, та запропоновано першочергові заходи щодо їх подолання.

Охарактеризовано в розрізі областей рівень нормативно-грошової оцінки сільгоспугідь за видами, показано ступінь відставання вартості орних земель України порівняно з державами Західної Європи та європейських країн із перехідною економікою, висвітлено різницю в обмеженнях на придбання сільгоспземель як у цих групах, так і в окремих країнах.

Обґрунтовано доцільність та заходи, завдяки яким можливе зростання вартості угідь, зокрема через прискорення дії ринкових чинників та модернізацію механізму державного регулювання на всіх етапах реформування земельних відносин. Запропоновано, зважаючи на важкі екологічні наслідки аграрного землекористування в Україні, групування сільськогосподарських культур з огляду на їхній вплив на ґрунтовірні процеси, а в методології визначення ефективності сільського господарства враховувати обсяги витрат, необхідні для подолання суб'єктами землекористування негативних наслідків вирошування рослинницької продукції та відтворення родючості ґрунтових ресурсів.

Ключові слова: аграрне землекористування, екологія, сільськогосподарські культури, ґрунтовий покрив, родючість, ринок землі, вартість.

JEL classification: M645

Вступ та постановка проблеми. Екологічний стан земельних ресурсів України, що використовуються в сільськогосподарському виробництві, можна охарактеризувати як критичний. Тому актуальною є проблема розроблення та запровадження ефективної моделі розвитку АПК держави, що базується на основі раціональної організації аграрного землекористування. На цьому наголошено в Рекомендаціях Європейської економічної комісії ООН з питань управління земельними ресурсами.

Незважаючи на велику кількість наукових досліджень та публікацій з питань аграрного землекористування, науково обґрунтованої комплексної програми його трансформації відповідно до викликів сьогодення немає, а окремі її складові модернізації потребують додаткового обґрунтування на основі поглибленого вивчення. До того ж потрібно поєднати екологічний, економічний і соціальний підходи в діяльності суб'єктів господарювання низової ланки і функціонування органів управління регіонального і загальнодержавного рівнів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питанням аграрного землекористування присвячено велику кількість досліджень. Підвищення економічної, екологічної та соціальної ефективності аграрного землекористування за сучасних умов висвітлено в працях В. Андрійчука, В. Борисової, Р. Безуса, А. Даниленка, Д. Добряка, А. Третяка, П. Саблука, П. Макаренка, В. Трегобчука, О. Ходаківської, Д. Шияна, А. Дональдсона, С. Рунга, Дж. Свінена, П. Сянь та ін.

Вчені запропонували напрями та інструменти щодо підвищення ефективності використання сільгоспугідь. Проте динамічна зміна умов та чинників, що впливають на функціонування АПК України, зокрема вплив загальнодержавних інституцій, що визначають напрями і темпи трансформації земельних відносин та перспективи розвитку аграрного сектору, зумовлюють необхідність поглиблення наукових досліджень усього комплексу питань, що стосуються ефективного розвитку АПК України на різних рівнях, зокрема аграрного землекористування.

Невирішені частини проблеми. Україна має природні передумови вирощування і спеціалізується в міжнародному поділі праці на певних видах продукції землеробства, проте обсяги виробництва не зростають. Власники та землекористувачі сільгоспугідь не зацікавлені в довготермінових результатах та позитивних наслідках агровиробництва і водночас збереженні природного середовища. Немає механізмів запобігання зниженню родючості земельних ресурсів.

Мета та завдання статті. Метою є дослідження стану аграрного землекористування України на загальнодержавному та регіональному рівнях і визначення основних екологічних проблем та напрямів модернізації. З огляду на мету дослідження поставлено такі завдання: охарактеризувати регіональні особливості аграрного землекористування земельного фонду України; виокремити регіони з порівняно вищою за середні по країні значення результативності вирощування сільгоспкультур, на яких Україна спеціалізується в міжнародному поділі праці; визначити рівень нормативно-грошової оцінки сільгоспугідь за видами, територіальні відмінності в регіональному розрізі та різницю вартості ріллі в Україні та ТОП-12 країн Європи; запропонувати можливі шляхи щодо активізації розвитку ринкових відносин у землеробстві України.

Основні результати дослідження. У міжнародному співтоваристві назва «Україна» асоціюється із значними за площею масивами чорноземів, які мають найвищу природну родючість серед ґрунтових відмін світу. Використання земельних ресурсів України характеризується надзвичайно високою часткою сільгоспугідь, зокрема найвищою серед країн Європи розораністю та недостатнім рівнем лісистості території (16 %), що негативно впливає на стійкість агроландшафтів і зумовлює низку економічних та екологічних проблем [5, с. 86]. В Україні розташовані 19 % сільгоспугідь та 27 % ріллі Європи, тоді як частка її території становить 6 %. Питома вага сільгоспугідь у земельному фонді України становить 68,5 %, а розораність сягає 54,2 %, тоді як у середньому по країнах Європи останній показник становить 35 %. У структурі сільгоспугідь на орні землі припадає 78,9 %; пасовища – 12,8 %; сіножаті – 5,6 %; багаторічні насадження – 2,2 %, перелоги – 0,5 % [3, с. 4].

Найвищий рівень сільськогосподарської освоєності території у Запорізькій, Миколаївській та Кіровоградській областях (частка сільгоспугідь у загальній земельній площі перевищує 81 %). У 13 областях України розораність земельного фонду становить більше ніж 60 %,

а в трьох: Кіровоградській, Запорізькій та Миколаївській – понад 69 %.

Після відновлення Україною у 1991 р. незалежності в структурі власності на сільгоспугіддя відбулися кардинальні зміни: в приватній власності перебуває 74,9 % сільгоспугідь, у державній – 21 %, у комунальній – 4,1 % [3, с. 4]. Відтоді відносини власності на землі сільськогосподарського призначення, у зв'язку із встановленими мораторіями, що тривали до кінця 2019 р., не зазнавали суттєвих змін. Це призупинило завершення земельної реформи в нашій країні. 28.04.2020 Президент України підписав проголосований 31.03.2020 ВРУ на позачерговій сесії закон, спрямований на відкриття в Україні з 01.07.2021 ринку земель сільськогосподарського призначення [6].

В Україні на 01.01.2020 було 45,3 тис. фермерських господарств, які обробляють 3,8 млн га сільгоспугідь. Проте господарств із площею землекористування понад 500 га було всього 11. Останнім часом набула поширення така форма землекористування, як агрохолдинги. У 2019 р. вони обробили 6,45 млн га сільгоспугідь, що становить 16 % їхньої загальної площі в країні. Найбільша площа землекористування була в «Укрлендфармінгу» (550 тис. га) та «Кернелу» (530 тис. га) [3, с. 12].

Україна з окремих видів продукції АПК посідає у світовій торгівлі провідні позиції: перше місце – з експорту соняшникової олії та шроту; друге – ріпаку; четверте – кукурудзи, ячменю, жита, меду, сорго; п'яте – пшениці [1, с. 4]. Щодо ефективності використання сільгоспугідь, то за показником доданої вартості продукції АПК у розрахунку на 1 гектар у сталих цінах 2010 р. Україна у 2018 р. була на рівні США – 0,4 тис. дол., але в 3 рази менше, ніж у Німеччині, в 4 рази порівняно із Францією, в 5,5 разів – з Туреччиною, проте на 0,1 тис. дол. більше, ніж у Росії [1, с. 5].

В Україні в господарствах усіх категорій площі сільгоспкультур під урожай 2019 р. становили 27,8 млн га, що на 0,5 % більше проти 2018 р. Найбільше було відведено під пшеницю (24,4 %), соняшник (20,7 %), кукурудзу на зерно (14,7 %), ячмінь (9,4 %), сою (5,4 %), картоплю (4,7 %). Вказані шість культур займали 79,3 % загальної площі посівів.

На 01.11.2019 зібрана площа під пшеницею була 6,8 млн га. Понад 500 тис. га площі посівів її були в чотирьох областях: Запорізькій – 665,0 тис. га, Одеській – 661,0 тис. га, Харківській – 538,6 тис. га і Дніпропетровській – 518,6 тис. га. У 2019 р. Україна зібрала 28,8 млн т

пшениці, що на 15 % більше, ніж у 2018 р. Обсяг виробництва понад 2 млн т пшениці був у трьох областях: Запорізькій – 2,4 млн т, Харківській – 2,3 млн т і Одеській – 2,1 млн т. Понад 1,5 млн т було зібрано ще в чотирьох областях. Проте урожайність в Україні цієї цінної культури, за даними FAO UA, ще значно поступається країнам ТОП-20. Найвищим цей показник був в Ірландії – 10,17 т/га, у Великій Британії, яка посідає 5 місце в рейтингу – 8,28 т/га; у Німеччині – 7,64 т/га (7 місце), у Франції – 6,76 т/га (10 місце), в Болгарії – 5,36 т/га (20 місце). В Україні за вказаний рік він становив 4,11 т/га, а в 2019 р. зріс до 4,25 т/га. Вищою за 5 т/га урожайність була в п'яти областях нашої країни.

Площа посівів сояшнику в Україні у 2019 р. становила 5,7 млн га. Серед регіонів країни площа посівів понад 500 га була в чотирьох областях: Дніпропетровській – 570,7 тис. га, Кіровоградській – 558,9 тис. га, Запорізькій – 523,2 тис. га і Харківській – 518,2 тис. га (у Миколаївській області – 486 тис. га). За середньою врожайністю сояшнику (2,59 т/га) наша країна поки що відстає від світових лідерів: 1 місце належить Ізраїлю з показником 7,09 т/га, а в Узбекистані, що посідає 2 місце, – 3,49 т/га, в Китаї (8 місце) – 2,85 т/га, у Франції (9 місце) – 2,76 т/га. Серед регіонів України найвища врожайність сояшнику була в Хмельницькій (3,76 т/га) і Тернопільській (3,62 т/га) областях. Ще шість областей мали понад 3 т/га, а у двох її рівень наближався до 3 т/га. З наведених даних можна зробити висновок, що в провідних за обсягами вирощування сояшнику регіонах України є досвід отримання врожаїв на рівні світових досягнень. Слід зазначити, що сояшник є надзвичайно ґрунтовиснажливою культурою, але через високий рівень дохідності підприємства зацікавлені у збільшенні обсягів вирощування, а тому, нехтуючи агротехнічними рекомендаціями, повертають його посіви на попередні поля не через шість-сім років, а через три. Це призводить до зростання концентрації посівів сояшнику. У чотирьох областях України питома вага цієї культури в загальній посівній площі перевищує 30 %, а ще у двох цей показник наближається до 29 %. До того ж за умов довготермінової оренди в нашій державі немає можливості контролю за дотриманням орендарями сівозмін.

Зібрана у 2019 р. площа ріпаку становила 1,3 млн га, що майже на 24 % більше, ніж у 2018 р. Серед регіонів України найбільші посівні площі під ріпаком були в Одеській (192,8 тис. га) і Дніпропетровській (114,8 тис. га) областях, а найменша – в Харківській (9,2 тис. га),

хоча урожайність в останній (2,15 т/га) перевищує рівень Одеської (1,94 т/га) області. Середня по Україні врожайність ріпаку становила 2,6 т/га.

Площа посівів кукурудзи на зерно становить 4,1 млн га. Серед регіонів країни найбільші посівні площі цієї культури (від 312,9 до 559,0 тис. га) мали шість областей, ще в трьох площі були від 251,1 до 290,5 тис. га. У вказаних двох групах сконцентровано 74,8 % загальної площі посівів кукурудзи в Україні. Валовий збір кукурудзи на зерно у 2019 р. становив 29,2 млн т, що на 14,3 % більше, ніж у 2018 р. Зростання виробництва досягнуто виключно завдяки збільшенню на 660,9 тис. га площі її посівів. У Полтавській області зібрано 3,9 млн т, у Вінницькій – 3,0 млн т. Понад 2 млн т валовий збір був у шести областях, зокрема у Чернігівській він становив 2,9 млн т. Середня по Україні урожайність цієї культури становила 7,12 т/га, що на 0,31 т/га менше, ніж у 2018 р. По областях її величина варіюється від 3,62 (Донецька обл.) до 9,92 т/га (Хмельницька обл.). Понад 8 т/га урожайність була в десяти областях. Слід зазначити, що Україна, перебуваючи у 2018/19 МР за масою виробництва на 6 місці у світі, за останнє десятиріччя збільшила вирощування кукурудзи на зерно в 3,1 раза, а експорт – у 5,4 раза [1, с. 13], що свідчить про високий на неї попит і дохідність виробництва.

Важливою технічною культурою України є цукровий буряк. У 50–80 рр. ХХ ст. його вирощування і переробка були галузями спеціалізації нашої країни і забезпечували понад 50 % потреб населення найбільшої за площею держави світу в цукрі. Після 1991 р. посівні площі цукрових буряків різко зменшилися, і в 2019 р. становили 166,3 тис. га. Посіви цієї культури були в 16 областях. Серед регіонів найбільші площі були у Вінницькій (33,6 тис. га), Полтавській (21,6 тис. га) та Хмельницькій (19,2 тис. га) областях. Обсяг вирощування цукрових буряків у 2019 р. становив 70,5 млн т, що на 25,7 % менше, ніж у 2018 р. Таке зменшення сталося з двох причин: зниження врожайності на 9,8 % та зменшення на 17,6 % посівних площ. При цьому в шести областях, у яких розміщена переважна площа посівів, вирощується 71,5 % їхньої загальної маси. Урожайність цукрових буряків у 2019 р. в областях, де розташована переважна частина посівів цієї культури в країні, була від 38,39 до 48,74 т/га, за середнього в Україні її рівня 42,39 т/га. У європейських країнах рівень урожайності цієї культури був значно вищим: у Польщі – 67,90, Німеччині – 83,75, у Франції – 88,64 т/га.

Аналіз результатів вирощування основних сільгоспкультур в Україні засвідчує, що зростання валових зборів та експорту їхньої продукції відбувається виключно завдяки екстенсивним чинникам: зазвичай розширення посівних площ з одночасним виснаженням і забрудненням ґрунтів та без будь-яких заходів щодо усунення негативних наслідків землеробства.

Екологічний вплив землеробства на ґрунтовий покрив України можна охарактеризувати як критичний. Надзвичайно важливим тут є показник питомої ваги втрат гумусу на еродованих землях, що становить 30–70 % [4]. Особливо великий вплив на зниження продуктивності ґрунтів і деградацію агроландшафтів чинить водна ерозія ґрунтів, поширена на 13,3 млн га сільгоспугідь [2, с. 4]. Нині ерозія й далі поширюється на кожний п'ятий гектар із тих, що ще її не зазнали. Тому модернізацію аграрного землекористування потрібно проводити із врахуванням необхідності призупинення всіх видів ерозії.

Стан ґрунтового покриву, особливо можливість відтворення його родючості, значною мірою визначається структурою посівів. Залежно від впливу сільгоспкультур на ґрунотвірні процеси, їх доцільно диференціювати на ґрунтовідновлювальні (зернобобові, сидерати, багаторічні та за певних умов однорічні трави) і ґрутовиснажливі (решта посівів) з виділенням в останній групі ерозійно небезпечних культур, насамперед просапних.

За нинішніх умов в Україні та зростання світового попиту на екологічно чисті продукти харчування особливо важливого значення набуває поширення органічного виробництва рослинницької продукції. В Україні площа органічного землеробства за останні 10 років зросла з 270 до 422 тис. га. Найбільші площі органічних посівів займають такі культури: пшениця – 54,9 тис. га, олійні – 52,0 тис. га, ячмінь – 23,1 тис. га, кукурудза – 23,1 тис. га [3, с. 6; 1, с. 9]. Наявний рівень поки не достатній, але подальше зростання органічного землеробства в Україні стримується через брак фінансових ресурсів.

В Україні поки що немає ринку земель сільськогосподарського призначення, але суб'єкти господарювання тривалий час їх орендують для вирощування найприбутковіших культур. Через занижений розмір орендної плати бюджети щороку недоотримують понад 1 млрд грн [2, с. 7]. Вартість оренди сільгоспугідь та визначення цін на них обраховується на основі їхньої нормативно-грошової оцінки.

Серед усіх видів сільгоспугідь найвищу нормативно-господарську оцінку мають багаторічні насадження. У середньому по областях України

цей показник на 01.01.2020 становив 49 тис. грн. Найвищим він був у Черкаській області – понад 70 тис. грн, грошова оцінка від 50,1 до 60 тис. грн була в п'яти областях і АР Крим, а від 60,1 до 70 тис. грн – у п'яти областях. У середньому по Україні нормативно-грошова оцінка сіножазей становить 6 тис. грн/га. Екстремальні значення цього показника були 3,1 (Вінниччина) – 10,1 тис. грн (АР Крим). Нормативно-грошова оцінка 1 гектара пасовищ у середньому по областях України серед видів сільгоспугідь найнижча і становить 5 тис. грн. Вищою від середнього рівня вона була у 13 областях: від 5,1 до 6,0 тис. грн – у восьми областях; 6,1–7,0 тис. грн – у чотирьох і понад 7 тис. грн – в одній (Одеській) області.

Середня по Україні нормативно-грошова оцінка 1 гектара орних земель становила 26 тис. грн, по регіонах вона була в межах 21,4 (Житомирська обл.) – 33,6 тис. грн (Черкаська обл.). Показник понад 30 тис. грн був у дев'яти областях, від 25 до 30 тис. грн – у восьми областях та тимчасово окупованій АР Крим і тільки в семи областях – від 20 до 24,9 тис. грн [3, с. 16].

Отже, середній показник вартості ріллі в Україні значно нижчий порівняно з європейськими країнами (див. рисунок). Якщо порівнювати зі східноєвропейськими державами, то вартість ріллі в нашій країні нижча в межах 3,75 (Болгарія) – 10,83 раза (Сербія), а порівняно з вартістю в країнах Центральної та Західної Європи, за винятком Нідерландів та Швейцарії, в яких найвищий її рівень серед країн Європи, – в 13,3 (Іспанія) – 35 (Австрія) разів.

Під час обґрунтування в нашій державі норм земельного законодавства доцільно враховувати міжнародний досвід. Аналіз правового законодавства країн ЄС засвідчує, що практично у всіх них є обмеження, але вони різні. Зокрема, обмеження щодо розмірів земельних ділянок та неможливості придбання їх у власність іноземцями притаманні для країн із перехідною економікою. В Угорщині фізичним і юридичним особам дозволено придбання до 300 га, в Польщі максимальна площа сільгоспугідь у власності фізичних осіб не може перевищувати 500 га [2, с. 9]. У високорозвинених країнах ЄС немає юридичних обмежень щодо розмірів придбання сільгоспугідь та їхніх власників, але існує жорстке законодавство і дієвий механізм контролю за його виконанням щодо своєчасного відтворення родючості ґрунтового покриву та усунення порушень.

В Україні потрібно створити чіткі запобіжники, які унеможливили б перехід земель у власність іноземних громадян чи компаній. Для визначення максимального розміру аграрної

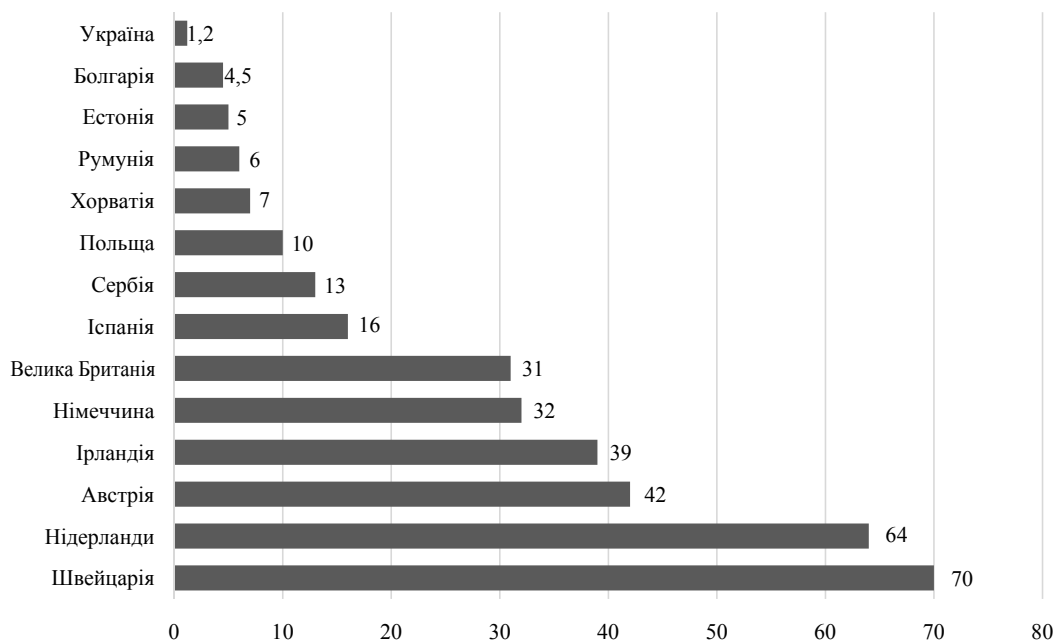

Рисунок. Вартість земель сільськогосподарського призначення в різних країнах
Джерело: [2, с. 13]

ділянки у власності потрібно враховувати специфіку природного середовища. У фермерських господарствах Полісся через дрібноконтурність угідь площу доцільно обмежити 100 га, в Лісостепу – до 500 га, а в Степу, де використовують 9-пільні сівозміни, – до 1 тис. га.

Висновки та пропозиції щодо напрямів подальших досліджень. Для ефективного розвитку сільського господарства нашої країни важливе значення має поглиблення ринкових відносин в аграрній галузі, що має відбуватися поетапно, та створення передумов щодо прискорення цього процесу. Першочергове значення має зростання вартості сільгоспугідь. Цьому сприятиме збільшення попиту на них, що можливо за умови становлення ринку землі.

Подальше дослідження щодо реформування земельних відносин в Україні має відбуватися із врахуванням особливостей аграрного використання угідь приватної, державної та комунальної власності.

Актуальним завданням є модернізація механізму державного регулювання аграрного землекористування в контексті запровадження та використання чітких правових важелів впливу на суб'єктів господарювання, діяльність яких призвела до економічних збитків та негативних екологічних наслідків, а також розроблення механізму поєднання заходів юридичної відповідальності з економічним стимулюванням виробництва без порушення екологічних норм.

Список літератури

1. Агробізнес у 2018/2019 МР [Електронний ресурс] / Агробізнес України: Інфографічний довідник. – Режим доступу: the-infographics-report-ukrainian-agribusiness-2019.pdf. – Назва з екрана.
2. Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними : Постанова КМ від 7 червня 2017 р. № 413 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-%D0%BF>. – Назва з екрана.
3. Земельний довідник України 2020 [Електронний ресурс] / Інфографічний довідник. – Режим доступу: <https://agropolit.com/spetsproekty/705-zemelnyy-dovidnik-ukrayini--bazadanih-pro-zemelnyy-fond-krayini>. – Назва з екрана.
4. Еродованість ґрунтів України [Електронний ресурс] : Карта еродованості ґрунтів. – Режим доступу: <https://superagronom.com/karty/erodovanist-gruntiv-ukrainy>. – Назва з екрана.
5. Мірошниченко В. В. Проблеми становлення «зеленої» економіки в Україні / В. В. Мірошниченко, В. О. Тьорло // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. – 2018. – Т. 3, вип. 1. – С. 83–88. <https://doi.org/10.18523/2519-4739312018150622>
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення : Закон України від 28.04.2020 № 552-IX [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Президента України. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-obigu-zemel-silskogospodarsko-60901>. – Назва з екрана.
7. Урожайність сільськогосподарських культур на 01 листопада 2019 року [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.

References

1. Agribusiness in 2018/2019 MY. Agribusiness of Ukraine: Infographic guide. (2019). the-infographics-report-ukrainian-agribusiness-2019.pdf
2. Some issues of improving management in the field of use and protection of state-owned agricultural lands and their disposal: Resolution of the Cabinet of Ministers dated 07.06.2017 No. 413. (2017). *zakon.rada.gov.ua*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-%D0%BF>
3. Land Directory of Ukraine 2020. Infographic guide. (2020). <https://agropolit.com/spetsproekty/705-zemelny-dovidnik-ukrayini--baza-danih-pro-zemelny-fond-krayini>
4. Soil erosion of Ukraine. Map of soil erosion. (2019). <https://superagronom.com/karty/erodovanist-gruntiv-ukrainy>
5. Miroshnychenko, V., & Tyorlo, V. (2018). Problems of making the “green” economy in Ukraine. *Scientific Papers NaUKMA. Economics*, 3(1), 83–88. <https://doi.org/10.18523/2519-4739312018150622>
6. On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Conditions of Circulation of Agricultural Lands: Law of Ukraine No. 552-IX dated 28.04.2020. (2020). *president.gov.ua*. <https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-obigu-zemel-silskogospodarsko-60901>
7. State Statistics Service of Ukraine. (2019). Crop yields on November 1, 2019. <https://www.ukrstat.gov.ua>

V. Miroshnychenko, V. Tyorlo

AGRICULTURAL LAND USE OF UKRAINE: STATE AND DIRECTIONS OF MODERNIZATION

The article examines the features of the current agricultural land use in Ukraine, highlights its problems, and identifies possible ways to solve them.

The purpose of the study was to highlight the state of agricultural land use in Ukraine, identify existing problems, and justify the areas and measures for its improvement.

The article used the methods of economic analysis, a statistical, comparative, and systematic approach, as well as the methods of grouping and graphical interpretation of the identified patterns.

The structure of agricultural lands by types as of the beginning of 2020 is analyzed in terms of administrative regions and its features are determined; Ukraine's place in the world exports of the most important types of plant products is highlighted. The actual value of the sown areas, gross harvests and yields of the major crops in the regions of Ukraine were studied, the regions were grouped according to these characteristics, and the existing level of yields of the studied crops in Ukraine was compared with the TOP-20 European countries. The groups of regions in which it is expedient to increase the production of wheat, sunflower, ray, corn for grain, and sugar beet are outlined.

The main ecological problems are outlined, in particular that of the scale of erosion processes and losses of humus in the arable lands of Ukraine, and possible ways of their solution are offered.

The level of normative-monetary assessment of agricultural lands by types is characterized in terms of regions, and the degree of lag of the value of arable lands of Ukraine in comparison with the states of Western Europe is shown. The expediency and measures due to which the value of lands may increase, in particular due to the acceleration of market factors and the modernization of the mechanism of state regulation at all stages of agricultural land reform, are justified.

Keywords: agricultural land use, ecology, agricultural crops, soil cover, crop-producing power, land market, cost.

Матеріал надійшов 30.04.2020

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)